

Janez Gregori

Čebelarji družine Rothschütz

Za napredek čebelarstva na Kranjskem v 19. in na prelomu v 20. stoletje ima brez dvoma največ zaslug družina Rothschütz (tudi Roschütz), katere delovanje je najbolj povezano s Podsmreko pri Višnji Gori. Največja zasluga članov te družine je, da so z vsestransko popularizacijo kranjske čebele v številnih strokovnih člankih in knjigah pripravili solidne temelje, na podlagi katerih je bila naša čebela prepoznana kot samostojna rasa ali podvrsta medonosne čebele z znanstvenim imenom *Apis mellifera carnica* – posledica tega pa je njena tipska lokaliteta na ozemlju zdajšnje Slovenije. Poleg tega so »utrtili« tudi njeno domače ime – kranjska čebela.

O zaslugah družine Rothschütz za razvoj našega čebelarstva kot tudi o družini sami je bilo pri nas objavljenih že več prispevkov, tudi v Slovenskem čebelarju (SČ: A. Lapajne, 1923, str. 73–74; A. Bukovec, 1938, str. 141–142; glej tudi L. Debevec, Čebelarški zbornik 1944, str. 30–39). Treba pa je reči, da se o življenju in delovanju družine oziroma njenih članov včasih pojavljajo nekoliko različni podatki.

Prvi iz družine je bil s čebelami povezan baron Filip (Philipp) Rothschütz. Zakoncema Rothschütz se je v Aachnu (Nemčija) leta 1836 rodil sin edinec, ki sta ga poimenovala Nikolaj Avgust Emil. Družina se je preselila na Kranjsko in leta 1856 kupila gradič Zavrh v Dolah pri Litiji, imenovan tudi Nova vas (Nedorf), »pri hiši« pa so bile tudi čebele. Koliko se je Filip sam pečal s čebelami, je težko reči, brez dvoma pa je njegova zasluga, da je čebelarški svet že zgodaj zvedel za kranjsko čebelo. Leta 1857 je namreč v nemški čebelarški reviji *Bienen-Zeitung* objavil članek *Aus Unterkrain (Z Dolenjskega)*, v katerem je pisal o čebelarjenju na Dolenjskem in naši čebeli, ki jo je poimenoval *Die Krainische Biene*, torej kranjska čebela (glej SČ: A. Bukovec, 1938, str. 141–142, J. Gregori, 2004, str. 163, 191, 226 – 228, in A. Šalehar, 2010, str. 396–398). Iz dopisa je razvidno, da je tudi sam čebelaril. Ko govori o Dzierzonovi metodi, pravi, da »opravljanje čebel po Dzierzonovi metodi sva poskusila, kolikor je meni znano, samo župnik gosp. Jonke in jaz ... za svojo osebo sem presenečen, kako zelo človek na ta način obvlada čebele in kako lahko posega v njihovo življenje«. Ponudil je čebele za prodajo in navedel ceno. Prodaja je kmalu uspešno stekla, zato ga upravičeno štejemo za začetnika trgovine s čebelami na veliko pri nas.

Emil Rothschütz (Iz: Br. Rothschütz' *Illustrierter Bienenzuchtsbetrieb für Anfänger*, 1902)

Filipov sin, baron Emil Rothschütz (tudi baron Rožič), je bil čebelarstvo najpomembnejši član družine. 5. maja 1859 se je poročil z grofico Antonijo Lichtenberg iz ene od najuglednejših in najstarejših plemiških družin na Kranjskem. Njen oče je imel poleg graščine Praproče pri Grosupljem v lasti tudi graščino Podsmreka pri Višnji Gori, prav to pa je prepustil mladoporočencema. Oče Filip se je kmalu umaknil v Šlezijo in tam ostal do smrti. Leta 1862 oz. 1863 je Zavrh prepustil sinu in snahi, naslednika pa sta ga po desetih letih prodala.

V Podsmreki je Emil Rothschütz leta 1868 ustanovil *Kranjski trgovski čebeljak (Krainer Handelsbienestand)*, ki je postal središče čebelarstva dogajanja na Kranjskem, in se širokopotezno lotil trgovine s čebelami. Zgradil je veliko mizarstvo delavnico, v kateri so izdelovali panje in druge čebelarstvo potrebščine in v kateri je bilo zaposlenih približno 35 delavcev. Do svojih delavcev je imel zelo človeški odnos, to pa dokazuje tudi to, da so mu nekateri ostali zvesti celo življenje.

V svojih čebelnjakih je imel približno tisoč panjev. Začetne težave so bile povsem logistične narave. Pošiljanje živih čebel po pošti ali z vlakom je bila tedaj novost, zato je bilo potrebnega veliko prepričevanja, da je stvar stekla. V začetku je bila v bližini Podsmreke samo pošta, saj je bila železniška proga mimo Višnje Gore zgrajena šele pozneje.

Posebna odlika E. Rothschütza je bilo njegovo čebelarstvo znanje oziroma njegova izobraženost na čebelarstvu področju, to pa se kaže tudi v njegovem strokovnem pisanju. Vpet je bil v številne strokovne posvete in čebelarstvo priveditve, kot so razstave doma in v tujini, ter na njih dobival številna priznanja in nagrade. Sodeloval je s številnimi čebelarstvi strokovnjaki, med drugimi si je dopisoval tudi s Pollmannom. V različne, predvsem nemške čebelarstvo

strokovne revije je pisal številne članke, občudovanja vredna pa je tudi njegova založniška dejavnost. Poleg katalogov za svoj čebelarški obrat je napisal temeljna dela o čebelarstvu, med katerimi je znamenita *Rothschütz' Illustrierter Bienenzuchtsbetrieb...* (*Rothschützev ilustrirani čebelarški obrat ...*), ki je na 462 straneh izšla leta 1875. Kot založnik knjige je naveden Kranjski trgovski čebelnjak, vendar ne piše »pri Višnji Gori«, temveč pri Hudem (zu Pösendorf).

Rothschütz je bil tudi odličen organizator. Bil je eden izmed treh soustanoviteljev *Kranjskega društva za umno čebelarstvo* leta 1873 in tudi njegov prvi predsednik. Na novo ustanovljeno društvo je istega leta začelo izdajati društveno glasilo *Slovenska čebela*, vzporedno pa še glasilo v nemščini *Die Krainer Biene*, ki ga je urejal E. Rothschütz.

V zvezi s čebelarstvom omenimo Emilovo ženo Antonijo, ki je, kot je videti, svojega moža podpirala pri čebelarstvu in se zanimala za praktično uporabo čebeljih pridelkov. Napisala je knjigo *Die erprobte Honig-Köchin (Izkušena kuharica in kuhanje z medom)*, 1893.

Emil Rothschütz se je razdal na vse strani, njegovo zdravje pa je začelo pešati. Svoje je opravila tudi neprijetnost glede neupravičene uporabe baronskega naslova družine Rothschütz. Zato se je po letu 1892 podpisoval z Ravenegg (domnevno po imenu travnika ob hiši v Podsmreki). Poleg tega so se začeli na Kranjskem pojavljati še drugi obrati, ki so se ukvarjali s čebelarstvo in trgovino, zato je konkurenca postajala vse večja.

Rothschütz je imel deset otrok, vsi pa so bili menda precej razvajeni. Koliko so bili udeleženi pri čebelarstvu, lahko samo sklepamo. Pri založbi *Kranjskega trgovskega čebelnjaka v Višnji Gori* je

med leti 1890 in 1893 izhajal mesečnik *Imkers Rundschau – Fachblatt für Bienenzucht (Čebelarški razgledi – strokovni list za čebelarje)*. Od 3. številke prvega letnika naprej do konca je kot urednik naveden *Phil. Roschütz - Rothschütz*, to je Emilov sin Filip (Philipp). Od 2. številke 2. letnika do konca se je podpisoval kot *Phil. Fr. Roschütz - Rothschütz*.

Kakšna je bila vloga sinov Seifrieda (Sigfrida) in najmlajšega Franca, (še) ni znano, vsekakor pa sta morala kazati zanimanje za čebele oziroma čebelarstvo. Oktobra leta 1899 je bil v trgovski register kot lastnik podjetja »Krainger Handelbienenstand ...« vpisan Seifried Ravenegg, že maja leta 1901 pa je bil kot lastnik znova vpisan Emil Ravenegg. Končno je ta aprila 1908 celotno posestvo prepustil sinu Francu, vendar gospodarstvu ni bilo več pomoči in januarja 1909 je šlo podjetje »Krainger Handelbienenstand Baron Rotschütz« v stečaj. Podsmreko in podjetje je kupil industrialec P. Majdič.

Emil Rothschütz je umrl mesec dni pozneje, 21. februarja 1909, v Podsmreki. Pokopali so ga na višnjegorskem pokopališču, družina pa se je odselila v Gradec. ■

Viri:

- Adamič, F. (1971): Naši velečebelarji. Zbornik občine Grosuplje. Gospodarska, kulturna in zgodovinska kronika. III. Grosuplje, str. 127–132.
- Preinfalk, M. (2006): Družina Roschütz – baroni, ki to niso bili. Kronika, časopis za slovensko krajevno zgodovino, 54: 95–104.
- Slovenski biografski leksikon, 3. knjiga, geslo Rot(h)schütz, str. 143–144.
- Salehar, A. (2010): Prispevi k bibliografiji čebelarjev družine Roschütz (Rothschütz, Ravenegg, Rožič, Rothšic, Rr. ...). Digitalna knjižnica Slovenije (<http://www.dlib.si>; URN:NBN:SI:doc-KUHPODPI), Rodica, 3. 5. 2010, 18 strani.

NABIRAJMO NOVA ZNANJA V PRID ZDRAVJA NAŠIH ČEBEL, NARAVE IN NAS SAMIH!

Ajda

Naročila za brošuri sprejemamo po tel. št.:

01/754 07 43

ali na elektronski naslov:

meta.vrhunc@siol.net oz.,

na spletni strani:

www.ajda-vrzenec.si

DEMETER ČEBELARJENJE, čebelarjenje, kot ga za svoje zdravje potrebujejo čebele, in **SETVENI PRIROČNIK**, da bomo za delo s čebelami odbirali tiste dneve, ki krepijo njihovo zdravje, sta brošuri, ki ju čebelar brez dvoma potrebuje na svoji poti iskanja pravih metod za delo s čebelami.

Cena posamezne brošure je 7,50 EUR.